

Vainajien muistojuhla Muolaa 9.6.2013

Lauri Rämö, Muolaalaisten seura

Sodan uhkaan varautuminen

Saksan aluevaltausten ja aggressiivisuuden seurauksena vallitsi Euroopassa kesällä 1939 suursodan uhka. Neuvostoliiton Suomea kohtaan osoittamat painostus- ja aluevaatimustoimet saivat vapaaehtoiset ja sittemmin myös armeijan johtamat varautumistoimet käynnistymään Karjalan kannaksella kesän ja syksyn 1939 aikana. Vapaaehtoinen varustautuminen, ns. lapiojääkäritoiminta, käynnistyi suojeluskuntien ja ylioppilasjärjestöjen toimesta. Kesän ja alkusyksyn aikana yli 100 000 vapaaehtoista suomalaista kävi viikon mittaisella talkoomatkalla rakentamassa kiinteitä puolustus- ja suojarakenteita Kannaksen kautta mahdollisesti tulevan hyökkäyksen varalta. Syksystä alkaen tämän toiminnan organisointi siirtyi armeijan vastuulle ja jatkui aina talvisodan alkuun 30.11.1939 asti.

Sanotaan, että vapaaehtoisuuteen perustuva lapiojääkäritoiminta oli yksi vahva tekijä talvisodan hengen ja puolustautumisen ihmeen luomisessa ja onnistumisessa. Muualta Suomesta vapaaehtoisina tulleet lapiojääkärit oppivat tuntemaan karjalaista kansaa, sen vieraanvaraisuutta ja kaunista luontoa. Ajalle tyypillistä ei silloin ollut kotimaan matkailu, mutta tämä linnoittamistoiminta toimi hyvänä kansan ja sen heimojen yhdistäjänä. Kun sitten tositoimet alkoivat marraskuun lopussa, oli Karjala henkisesti ja fyysisesti paremmin tutumpi ja omaksi koettu, kuin mitä se olisi ollut ilman kesän ja syksyn vapaaehtoistyötä.

Kannaksen tässä osassa puolustuslinja ulottui Vuoksesta Punnuksen ja Muolaan kirkon kautta edelleen Kyyrolään ja sieltä edelleen Muolaanjärvelle. Tämä ns. etummainen puolustuslinja oli tarkoitettu viivytystaistelua varten. Varsinainen pääpuolustuslinja, Mannerheim-linjaksi sittemmin nimetty varustus kiinteine korsuineen ja puolustuslaitteineen sijaitsi n. kymmenen kilometriä länempänä. Kuitenkin tästä viivytysasemasta muodostui tällä rintamaosalla yli kahden kuukauden ajan pysyvä taisteluasema, josta vetäydyttiin vasta kun rintamalinja etelämpänä menetettiin.

Toivo Koskisen kokemukset Muolaan linnoitustöistä

Porin prikaatin Turun yksikössä asepalvelusta vuonna 1939 suorittanut v. 1917 syntynyt **Toivo Koskinen** sai komennuksen Muolaan kirkolle ja hän saapui tänne joukko-osastonsa mukana 6.lokakuuta. Tehtävänä oli varustaa puolustuslinja Muolaan kirkonkylän ja Kyyrölän välille. Joukko-osasto majoittui Koiralaan Tonterin ja Rämön talojen lähetyville. Upseerit asuivat taloissa ja varusmiehet teltoissa lähimetsissä. Myöhemmin majoituspaikaksi tuli kappalaisen pappila ja myös miehistö pääsi majoittumaan asuinrakennuksissa. Koskisen joukko-osasto rakensi kiinteitä panssarintorjuntaesteitä ja piikkilankaesteitä kirkon itäpuolen pellolle ja sieltä Yskjärvelle asti. Toisena tehtävänä oli rakentaa taisteluhaudat/juoksuhaudat kirkkomaan maastoon puolustautumistarpeisiin. Työ tehtiin laajan kirkkomaan aitojen sisäpuolelle. Kirkon korkea kiviaita tarjoaisi suojaa puolustautujille ja kirkkomaan oli helppokaivuista hiekkamaata. Paikalliset asukkaat toruivat kirkkomaan varustajia sanoen että ”työhä tuhmi ootta, ko kaivatta juoksuhautoloi siunatul maal!”. Toki näin oli, mutta kaivamispaikka oli hyvin perusteltu ja toimi sittemmin tositilanteessa erinomaisesti.

Kirkkomaan ja hautausmaan poikki rakennettiin rannan leikkuuhuoneelta alkava juoksuhauta ja yksi 20 hengen miehistökorsu. Juoksuhauta ulottui kirkkomaan kaakkoiskulmaan asti. Puolustuksellisista syistä kirkon kiviaitaan tehtiin ampuma-aukkoja. Hautausmaalla pyrittiin välttämään hautojen auki kaivamista. Tästä johtuen juoksuhauta jäi melko matalaksi. Leikkuuhuoneen yhteyteen tehtiin myös pieni miehistökorsu. Kaiken kaikkiaan miehistötilat olivat (liian) vähälukuiset, mutta ajatus oli se että tämän eteen työnnetyn puolustusvarustuksen huolto- ja majoitustilat sijaitsivat puolisen kilometriä lännempänä pappilan maastossa. Talvisodan ankaran kelin ja Neuvostoliiton miehistö – ja tuliyliivoiman takia puolustustoimet jouduttiin tekemään täälläkin hyvin vaikeissa olosuhteissa ja omien varustusten tarjoama suoja oli varsin vaatimaton.

Koskisen muistojen mukaan yhteistyö muolaalaisten kanssa puolustusasemien rakentamisessa sujui hyvin. Seurakunta huolehti hengenravinnosta vapaa-aikana ja kylän nuoret tulivat tutuksi juuri näissä yhteisissä tilaisuuksissa. Työkin sujui hyvin ja puolustuslinja saatiin suunniteltuun kuntoon marraskuussa, jolloin Koskisen joukko-

osasto siirrettiin etelämmäs Lähteen lohkolle, jossa sitten kohdattiin talvisodan kovat taistelut. Koskinen ei palannut enää Muolaan kirkolle, vaan siirtyi sittemmin Summasta Viipurin puolustukseen.

Nämä Koskiselta saadut muistot on taltioitu kesäkuussa 2012, jolloin Koskinen vietti eläkepäiviään virkeänä ja hyvämuistisena Loimaalla.

Myös Liedon miehet olivat Muolaan kirkkomaata linnoittamassa. Viime kesänä sain yhteydenoton [Lauri Nautelan](#) museon intendentti [Riku Kauhaselta](#). Hän kertoi Nautelan kartanon pojan Lauri Nautelan museosta löytyneen kuvia ja materiaalia Muolaan kirkolta juuri ennen talvisodan syttymistä. Nautelan kanssa samoissa joukoissa toiminut [Oiva Ryökäs](#) oli salakuljettanut kameran rintamalle ja kuvannut mm. viimeisen kuvan vielä ehjästä Muolaan kirkosta. Myös tunnettu kuva polkupyörällä liikkuneista sotilaista Muolaan kirkon tienristeyksessä on hänen otoksiaan. Sain museosta muutaman kuvan itselleni ja niistä yhdessä oli kuva mummostani [Lydiasta](#) ja äidistäni [Hellin Kirjavaisesta](#). Kuvan takana oli teksti ”Muolaan kirkonkylä marraskuu 1939, Hellin Kirjavainen ja äiti, (majoituskämppä)”. Kysyin viime syksynä silloin 90-vuotiaalta äidiltäni, muistaako hän kyseistä Oivaa. Kyllä muisti ja kertoi että hän oli evakkoaikanaan vierailut Oivan, hänen veljensä ja leskiäitinsä luona Liedossa. Tämä oli yksi monista lapiojääkäriä aikana syntyneistä kahden heimon kohtaamisista sodan alla ja sen jälkeen.

Talvisota Muolaan kirkolla

Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen 30.11. ja sen armeijan johdon tarkoituksena oli tehdä paraatimarssi Helsinkiin. Sen valloitusta piti juhlia Stalinin syntymäpäivänä 18. joulukuuta. Alku sujuikin joutuisasti, sillä Suomen sotataktiikan mukaan alkuun käytiin vain viivytystaisteluita, joilla turvattiin siviilien evakuointi rajan pinnasta. Samoin saatiin aikaa oman puolustuksen organisointiin. Muolaassa nähtiin ensimmäiset viholliset jo 3.12. mutta varsinaiset taistelut Muolaan kirkolla alkoivat 6.12. jolloin kirkonmäkeä vastaan tehtiin ensimmäiset hyökkäykset. Kirkkojärven pohjoispuolella vihollinen eteni Punnuksen puolustuslinjalle. Muolaa oli näin muuttunut talvisodan eturintamaksi.

Neuvostoliiton ylivoima miehistön ja aseistuksen määrässä oli murskaava. Suomalaisilla oli täällä yksi panssarintorjuntatykki kymmeniä panssareita ja lukuisia neuvostotykkejä vastaan ja myös vihollisen miehistöylivoima oli murskaava. Tämä johti siihen että ilmavoimien tukema tykistö piti suomalaiset tiukasti puolustusasemissa kirkon ja kirkkomaan muurien suojassa. Vaikka neuvostopanssarit pääsivät panssariesteiden läpi useaan kertaan ja etenivät aivan kirkon aidan tuntumaan, hyökkäys ei edennyt. Panssarit eivät uskaltaneet tulla aidan lähelle, sillä ne joutuivat varomaan suomalaisten kasapanoksia ja polttopulloja. Suomalaiset taas eivät uskaltaneet nostaa päätään aidan yläpuolelle, sillä 30 metrin päässä oli vihollispanssarin tykinputki. Yöksi panssarit joutuivat palaamaan omalle puolelleen, sillä pimeän turvin ne olivat suomalaisten tavoitettavissa em. aseina. Vihollisen läpimurron 12.12. yhteydessä suomalaiset tuhosivat seitsemän panssarivaunua kirkon aidan tuntumaan. Suomalaisten harvoja vahvempia tuliaseita oli kirkon torniin sijoitettu panssarintorjuntatykki, joka erityisesti ärsytti hyökkääjiä.

Bair Irincheevin tuoreessa kirjassa ”Talvisota venäläisin silmin” kerrotaan joulukuun 1939 taisteluista mm. seuraavaa:

Suomalaiset torjuivat helposti kaikki Puna-armeijan yksikköjen rynnäkökset Keski-Kannaksen puolustuslohkolla. Aselajien yhteistyö Puna-armeijassa ei toiminut kunnolla, kun taas suomalaisten kiihkeän puolustuksen taktiikka toimi täydellisesti joulukuussa 1939. Esimerkiksi 161. Panssaripataljoonan ja 1. ja 2. komppaniat hyökkäsivät Muolaan kirkonkylään viisi kertaa ja ajoivat suomalaisten linjojen taakse, mutta 43. jalkaväkidivisioonan miehet eivät seuranneet ja panssarivaunujen täytyi vetäytyä. Tämän tuloksena neljä panssarivaunua tuhoutui. Viisi sai osuman, mutta pystyi vielä kulkemaan. Yksi panssarivaunu ajoi suomalaisten selustaan ja katosi. 43. jalkaväkidivisioona hyökkäsi erittäin laajana, mutta harvana rintamana Muolaanjärven itärannalta Valkjärvelle. Tästä aiheutui raskaat tappiot, eikä operaatiolla saavutettu mitään.

Muolaan kirkko vaurioitui heti taistelun alussa, mutta tarjosi suojaa ja puolustusaseman aina 12. joulukuuta asti, jolloin vihollinen päätti tuhota sen.

Hyökkäys alkoi 12.12.voimakkaana tykistökeskityksenä Punnuksen puolelta yli Kirkkojärven ja illalla kirkon puosat syttyivät palamaan. Punnuksen puolelta tapahtumaa seuranneet suomalaisen JR 5: sotilaat näkivät kirkon tuhoutuvan tulimerenä. Kun tuli eteni urkuihin asti, soittivat ne pillien palaessa viimeiset soittonsa, joka vielä lisäsi tuhon tunnelmaa. Muolaan 2200 henkeä suojiinsa aikanaan vetänyt kirkko oli tämän jälkeen vain kasa raunioita. Kirkosta jäi pystyyn neljä nurkkaa ja muut osat oli tuhottu.

Hyökkäykset kirkolla jatkuivat kirkon tuhoamisen jälkeenkin, mutta viholliselle kävi pian selväksi että suomalaisten vahva puolustustahto ja onnistumiset torjuntataisteluissa pitkin rintamaa tekivät nopean ratkaisun ja myös paraatimarssin Helsinkiin mahdottomaksi. Bair Irincheev: ” Puna-armeija jatkoi hyökkäyksiään joulukuun loppuun, mutta joulukuun puolivälin epäonnistumiset olivat murtaneet yksiköiden taistelutahdon. 7. Armeijan komentaja **Meretskov** pyysi vahvistuksia ja aikaa valmistella seuraavaa hyökkäystä. Hänen suunnitelmansa hyväksyttiin ja hetken rauha laskeutui Karjalan Kannakselle”. Alkoi asemasotavaihe ja vihollisjoukkojen keskittyminen suurhyökkäyksen valmisteluun. Suomalaiset käyttivät tammikuun rakentamalla ja vahvistamalla linnoituksia selustassa. Suurtaistelut käynnistyivät uudelleen kuukautta myöhemmin 1.2.1940.

Muolaan kirkkomaan taisteluista ei ole olemassa koottua yhteenvetoa, mutta siellä taistelleiden puolustajien muisteloista Kansa Taisteli- lehdessä voi saada käsityksen paikan ja myös talven ankaruudesta. Kirkkomaalla oli miehistötilat vain parillekymmenelle miehelle, mutta parhaimmillaan siellä oli parisataa miestä puolustamassa paikkaa. Korkea kirkonmäki oli avoin tykistötulelle ja myös kevyemmille aseille. Koko kirkonmäki oli aukea ja paljas jatkuvan tulituksen seurauksena. Päivänvalossa ei voinut tehdä mitään näkyvää. Huolto ja miehistön vaihto tapahtui pimeässä. Tammikuussa pakkasen oli pitkään yli miinus 30 astetta ja pahimmillaan 17. tammikuuta pakkasta oli miinus 41 astetta. Heikot miehistötilat olivat iso ongelma. Korsutilaa oli 20 + kahdelle hengelle ja enimmillään paikalla oli lähes 200 miestä. Miehistö ahtautui seisten korsuun lepohetkille ja siis käytännössä myös ”lepäsi” seisaaltaan. Näissä oloissa on ihmetelty suomalaisipuolustajien uhrien suhteellisen vähäistä määrää. Selityksenä on sanottu, että niin vähäisestä määrästä kuin sielläkin puolustajia oli, ei voi tulla isoa uhrimäärää.

Reservin majuri **Erkki Sutelan** muistelmissa kerrotaan Muolaan kirkkomaan joulukuun taisteluista seuraavaa: Kovat taistelut jatkuivat Muolaan kirkolla. Kenttäarmeija oli tehnyt juoksuhaudat hautausmaalle. Siellä oli kirstuja ja kun vanjat ampuivat kovaa tykistötulta, niin ihmisten luita siellä lenteli. Paljon poikia haavoittui siten että kranaatti iski hautamuistokiveen, josta lähti sirpaleita.

Hautausmaan ympärillä oli aika korkea kiviaita. Venäläiset ampuivat kirkkoa ja meitä suorasuuntauksella. He toivat kaksitoista tykkiä noin kolmensadan metrin päähän. Kun he huomasivat, etteivät saa meitä suorasuuntauksella, he rupesivat käyttämään srappnelleja, jotka tulevat kaareissa ja räjähtävät ilmassa. Sillä tavalla tuli suuria tappioita.

Asemasotavaihe Muolaan kirkolla kesti joulukuusta helmikuulle asti. Suurtaistelun käynnistyttyä Puna-armeijan 8. divisioona hyökkäsi Muolaan kirkonmäkeä vastaan 39. kevyen panssariprikaatin tukemana. Hyökkäyksessä 11.2.1940 Muolaan kirkonmäellä vallitsi oikea tulihelveti, kun kahdeksan patteristoa avasi tulen. Kirkonmäki kirjaimellisesti kynnettiin raskaiden kranaattien räjähdyksissä. Muolaan kaunis kirkko, joka oli pahasti vaurioitunut jo joulukuun taisteluissa, muuttui kivikasaksi. Taistelu jatkui kolme päivää ja siitä on olemassa Bair Irincheevin edellä mainitussa kirjassa yksityiskohtainen kuvaus. Asiasta on myös suomalainen kuvaus Kansa Taisteli lehdessä No 1 15.1.1962, jossa **Iivo Riikonen** kertoo kiväärikomppanian puolustustaistelusta Muolaan kirkkokannaksella helmikuussa 1940.

Puna-armeijan 151 Jr:n tappiot kirkonmäen kolmen päivän taisteluissa olivat n. 500 kaatunutta ja haavoittunutta. Suuri yllätys 151 Jr:n miehille oli se että he eivät löytäneet kirkonmäeltä yhtään betonibunkkeria.

Suomalaiset vetäytyivät kirkonmäeltä 13.2. klo 18. Puolustustaistelu jatkui Turulilan ja pappilan maastossa, jossa suomalaiset pitivät asemansa vetäytymiskäskyyn asti. Vetäytyminen tapahtui helmikuun 15. päivänä klo 16, jolloin suomalaiset irtaantuivat Turulilasta ja siirtyivät linjalle Muolaa –Salmenkaita eli varsinaiseen Mannerheim-linjaan ja sieltä myöhemmin edelleen toiseen pääpuolustuslinjaan.

Muolaan kirkkomaan tänä päivänä

Talvisodan jäljet ovat tänäkin päivänä nähtävissä kirkkomaalla. Hautausmaa on entisellä paikallaan, mutta sodan myllertämänä. Kasvillisuus peittää sodan arpia, mutta hautausmaan kunnostuksen ja ylläpidon yhteydessä löytyy edelleen piilossa olevia hautakiviä mullan ja kasvillisuuden seasta. Muolaan pitäjäseura vaalii aluetta ja pitää kirkkomaata kunnossa talkootyönä. Sankarihautausmaa raivattiin esiin 1990-luvulla ja sinne pystytetyn muistomerkin ja koko hautausmaan ympärillä on pensasaita. Kirkon ja sen muistopatsaiden alue siistitään säännöllisesti ja hautausmaan tunnistetut polut pidetään avoinna. Rantaan johtavat portaat pidetään avoinna kasvillisuudesta ja siistinä. Alue onkin saanut paljon tunnustusta esimerkiksi hoidettuna kirkkomaana Kannaksella.

Kesän 2012 Vainajien Muistojuhlaa ja kirkon valmistumisen 160-vuotisjuhlaa varten raivattiin esiin leikkuuhuoneelta kirkkomaan keskiosaan ulottuva osa vuoden 1939 juoksuhautaa. Tarkoitus on jatkaa raivaustyötä myöhemmin ja näin kunnioittaa vuoden 1939 linnoitustöiden tekijöiden ja kirkkomaan puolustajien isänmaan ja muolaalaisten eteen tekemää työtä ja uhrauksia.

Laatinut 2012 ja täydentänyt 2013 Lauri Rämö

Muolaan pitäjäseura

Lähteet: Toivo Koskisen haastattelu kesäkuussa 2012

Lassi Rämön kokoama tieto Kansa Taisteli- lehdistä eri vuosilta

Bair Irincheev: Talvisota venäläisin silmin

Erkki Sutelan muistelmat: Kenraali Heinrichsin adjutantti Päämajassa

Riku Kauhanen, puhelinkeskustelut

